

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА № 11

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ,
ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У СКЛАДНИХ
ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ**

ПЛАН

- 1. Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини.**
- 2. Базові соціальні послуги.**
- 3. Договір про надання соціальних послуг.**
- 4. Порядок надання соціальних послуг.**

1. Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини

Складні життєві обставини – соціальні, медичні, вікові, економічні, родинні та інші проблеми і виклики, які людина не в змозі подолати самотійно і які спричинюють її соціальну дезадаптацію, випадання зі звичних соціальних систем.

Відповідно до ЗУ «Про соціальні послуги» до чинників, що можуть зумовити складні життєві обставини належать:

- похилий вік;
- часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті;
- невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування;
- психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин;
- інвалідність;
- бездомність;
- безробіття;
- малозабезпеченість особи;
- поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків;
- ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини;
- втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі;
- жорстоке поводження з дитиною;
- насильство за ознакою статі та домашнє насильство;
- потрапляння в ситуацію торгівлі людьми;
- шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, воєнними (бойовими) діями, терористичним актом, збройним конфліктом, у тому числі тимчасовою окупацією, сексуальним насильством, пов'язаним із збройною агресією Російської Федерації проти України, примусовим переміщенням або депортацією, вимушеним внутрішнім переміщенням, пошкодженням

Наразі виділяють 43 групи населення, які вважаються вразливими або перебувають у складних життєвих обставинах, особи які можуть бути забезпечені соціальними послугами. До них належать:

- Безробітні (zareєстровані в центрі зайнятості особи);
- Внутрішньо переміщені особи;
- Сім'ї, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям;
- Сім'ї, члени яких мають інвалідність (4.1. з них з дітьми з інвалідністю);
- Сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки;
- Сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їх вихованні;
- Неповнолітні одинокі матері (батьки);
- Сім'ї, в яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду;
- Сім'ї з дітьми, де батьки є трудовими мігрантами;
- Біженці, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту;
- Особи, які звернулись із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яким видано довідку про звернення за захистом в Україні;
- Сім'ї, дітей з яких влаштовано до закладів інституційного догляду та виховання дітей;
- Особи, яким заподіяно шкоду пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією;
- Особи з числа учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Україні, брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

- Особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування (у віці 18 - 23 роки), які проживають в територіальній громаді;
- Жінки, які виявили намір відмовитися від новонародженої дитини;
- ВІЛ-інфіковані особи;
- Особи, хворі на туберкульоз;
- Особи з розладами психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин;
- Особи із залежністю від азартних ігор;
- Особи, які постраждали від домашнього насильства;
- Особи, які вчинили домашнє насильство, направлені для проходження програми для кривдників;
- Особи, які постраждали від торгівлі людьми;
- Особи, звільнені з місць позбавлення волі;
- Особи, які перебувають на обліку органу пробації;
- Бездомні особи;
- Повнолітні недієздатні особи, яким не призначено опікуна;
- Повнолітні особи дієздатність яких обмежена, яким не призначено піклувальника;
- Сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах;
- Діти, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах, з них: діти, які зазнали булінгу (цькування), діти, які вчинили самогубство або його спробу, діти, які зазнали жорстокого поводження, діти, покинуті у закладах охорони здоров'я, діти, яких відмовилися забрати з пологового будинку та інших закладів охорони здоров'я;
- Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, з них: влаштовані на цілодобове перебування до закладів інституційного догляду та виховання незалежно від типу, форми власності та підпорядкування, виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, перебувають під опікою / піклуванням;

- Сім'ї, дітей з яких влаштовано в патронатні сім'ї протягом звітного періоду;
- Діти, батьки яких (особи, які їх замінюють) ухиляються від виконання своїх обов'язків;
- Сім'ї, в яких діти систематично самовільно залишають місце проживання;
- Сім'ї, в яких діти систематично без поважних причин не відвідують заклади освіти;
- Діти з особливими освітніми потребами;
- Діти з інвалідністю, з них: підгрупи А, причиною інвалідності яких є розлади психіки та поведінки; причиною інвалідності яких є хвороби вуха та соскоподібного відростка, що супроводжуються порушенням слуху; причиною інвалідності яких є хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини, що супроводжуються порушенням рухової активності; причиною інвалідності яких є хвороби ока та його придаткового апарату, що супроводжуються порушенням зору;
- Діти з тяжкими захворюваннями, розладами, травмами, станами (в тому числі до встановлення інвалідності);
- Діти, які потребують паліативної допомоги;
- Повнолітні особи з інвалідністю, з них: з інвалідністю I групи підгрупи А, з інвалідністю I групи підгрупи Б, з інвалідністю II групи, з інвалідністю III групи, у віці 18 - 35 років, 39.6. у віці 36 - 59 років, у віці 60 років і більше, причиною інвалідності яких є розлади психіки та поведінки, причиною інвалідності яких є хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини, що супроводжуються порушенням рухової активності, причиною інвалідності яких є хвороби ока та його придаткового апарату, що супроводжуються порушенням зору, причиною інвалідності яких є хвороби вуха та соскоподібного відростка, що супроводжуються порушенням слуху;
- Особи похилого віку, з них: у віці 80 років і більше, з IV, V групою рухової активності, з розладами психіки та поведінки;
- Одинокі особи, які потребують допомоги у веденні домашнього господарства;
- Одинокі особи, які потребують стороннього догляду;
- Повнолітні особи, які потребують паліативної допомоги.

Суб'єктами виявлення осіб/сімей, які належать до вразливих категорій населення або перебувають у складних життєвих обставинах є:

- структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних держадміністрацій;
- виконавчі органи міських рад міст обласного значення, сільських, селищних, міських рад ОТГ;
- центри соціальних служб;
- центри надання соціальних послуг;
- служби у справах дітей;
- соціальні менеджери, фахівці із соціальної роботи або інші уповноважені посадові особи виконавчих органів сільських, селищних, міських рад;
- заклади освіти, охорони здоров'я тощо.

Особи, які опинились у складних життєвих обставинах, отримують соціальні послуги, які можуть бути спрямованими на:

- соціальну профілактику – запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини;
- соціальну підтримку – сприяння подоланню особою/сім'єю складних життєвих обставин;
- соціальне обслуговування – мінімізацію для особи/сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду.

Основна мета соціальних послуг не просто одномоментно задовільнити побутові чи соціальні потреби особи, а саме знизити ризик її потрапляння в категорію СЖО, мінімізувати негативні наслідки від нових обстав та надати змогу подолати їх та змінити своє життя на краще.

2. Базові соціальні послуги

Базові соціальні послуги - соціальні послуги, надання яких отримувачам соціальних послуг відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» забезпечується Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, а також виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад.

- *Догляд вдома, денний догляд* - полягає у тому, що соціальна послуга надається протягом робочого дня надавача соціальних послуг за місцем проживання (вдома) особам похилого віку, особам з інвалідністю, хворим (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більше ніж 4 місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги.

- ***Підтримане проживання -***

надається особам, які потребують стороннього догляду, побутового та медичного обслуговування, а саме:

- особам похилого віку та особам з інвалідністю у приміщенні суб'єкта, що надає соціальну послугу, так і за місцем проживання особи (за її письмовою згодою) (Державний стандарт соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю);
- повнолітнім особам, які знаходяться у соціальному становищі бездомності у приміщенні суб'єкта, що надає соціальну послугу (Державний стандарт підтриманого проживання бездомних осіб, затверджений наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 03.04.2015 № 372).

Підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю полягає у тому, що отримувач соціальної послуги має навички для самостійного проживання, тобто може виконувати елементарні та складні дії, які полягають у організації харчування, зовнішнього її вигляду, дотримання особою правил особистої гігієни, здатності утримувати помешкання, дотримуватися правил безпеки та поведінки у разі надзвичайних ситуацій міжособистісних відносин.

- **Соціальна адаптація -**

надається у денний час в приміщенні надавача соціальних послуг короткостроково, періодично або довгостроково вразливим категоріям громадян, які потребують соціальних заходів, спрямованих на гармонійне пристосування отримувача соціальної послуги до нових умов соціального середовища.

До таких осіб належать особи, які не мають медичних протипоказань для перебування в колективі, а саме

<i>особи похилого віку</i>	<i>особи з інвалідністю</i>	<i>особи, які перебувають/перебували в спеціалізованих або інтернатних закладах</i>	<i>особи, які відбули покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк</i>
----------------------------	-----------------------------	---	--

Специфіка завдання соціальної адаптації зумовлює і підбір засобів до його виконання. Тому **зміст цієї соціальної послуги становить велику кількість заходів соціальної підтримки**. Наприклад, надання психологічної допомоги, корекція психологічного стану та поведінки особи в повсякденному житті, навчання, формування та розвиток у неї соціальних навичок, умінь, соціальної компетенції; допомога в аналізі життєвої ситуації визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу із складної життєвої ситуації; сприяння зайнятості, представництво інтересів, допомога в організації денної зайнятості та дозвілля тощо (Державний стандарт соціальної адаптації, затверджений наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 18.05.2015 № 514).

- *Соціальна інтеграція та реінтеграція -*

Порядок організації надання цієї соціальної послуги визначений з врахуванням категорій громадян, а саме:

- для повнолітніх осіб, які перебувають у соціальному становищі бездомності;
- для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються (виховувалися) в інтернатних закладах (установах).
- для дітей, які постраждали від торгівлі людьми
- для повнолітніх осіб, які постраждали від торгівлі людьми та членів їхніх сімей.

Порівнюючи заходи соціальної послуги адаптації з соціальною послугою інтеграції та реінтеграції можна відзначити багато спільного: її метою є теж повернення особи до повноцінного життя, відновлення її соціальних навичок, однак остання не має виписаних складових соціальних заходів, що включаються у неї. Соціальна послуга інтеграції та реінтеграції передбачає також надання допомоги в оформленні документів; в отриманні реєстрації місця проживання чи перебування; сприяння не тільки працевлаштуванню, але і в отриманні житла. Надавач соціальних послуг не має забезпечити навчання особи соціальним навичкам (як в процесі соціальної адаптації), а тільки їх розвиток, формування та підтримку.

Водночас спостерігаються відмінності у її змісті щодо різних категорій осіб: інтеграція та реінтеграція бездомних осіб спрямована на поступове їхнє повернення до самостійного повноцінного життя в суспільстві та наданням їм притулку; вона надається у приміщенні надавача соціальних послуг протягом необхідного строку, враховуючи індивідуальні потреби особи. Натомість для осіб, зокрема дітей, які постраждали від торгівлі людьми, соціальна інтеграція виявляється у комплексі заходів її реабілітації, які спрямовані на відновлення фізичного і психологічного стану особи, її соціальних функцій.

Соціальна послуга охоплює також забезпечення участі перекладача, послуг з вивчення державної мови; сприяння у встановленні зв'язків із національно-культурними організаціями співвітчизників отримувача послуг.

- **Надання притулку -**

правила організації надання цієї соціальної послуги наразі передбачено для повнолітніх осіб, які перебувають у соціальному становищі бездомності (Державний стандарт надання притулку бездомним особам, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 13.08.2013 № 495).

Цю соціальну послугу становить значний комплекс соціальних заходів, які надаються у приміщенні надавача соціальних послуг. Зокрема, він має організувати у нічний період часу надання притулку для бездомних осіб, надати їм ліжко-місце з комунально-побутовими послугами; забезпечити забезпечення твердим та м'яким інвентарем, за можливості одягом, взуттям, харчуванням; організувати доступ до медичних послуг, можливість медичного обстеження тощо.

- **Екстрене (кризове) втручання**

Сюди відносяться: перша психологічна допомога; консультування; інформування; представництво інтересів; допомога в організації отримання безоплатної правової, невідкладної медичної допомоги, притулку тощо.

Отримувачами такої соціальної послуги є: особи, постраждалі від домашнього насильства; особи, постраждалі від торгівлі людьми; особи, яким завдана шкода пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

Місцем надання такої послуги є: за місцем проживання / перебування отримувача соціальних послуг (в тому числі вдома); у приміщенні надавача соціальних послуг; за місцем перебування отримувача соціальних послуг поза межами місця проживання та приміщення надавача соціальних послуг, у тому числі на вулиці.

Строк надання: екстрено (кризово)/одноразово.

- **Консультування -**

право на її отримання має і окрема особа, і сім'я чи група осіб, яка не може самостійно подолати складну життєву ситуацію та адаптуватися до нових соціальних умов. Такі соціальні послуги надають на умовах вуличного консультування (поза приміщенням надавача соціальних послуг), що є особливо необхідним для встановлення контакту з бездомними особами, особами із алко-, нарко- та іншими видами залежності.

Перевагою цієї соціальної послуги є можливість телефонного та онлайн дистанційного консультування, зокрема анонімно.

Стаціонарні умови консультування забезпечує спеціально-обладнане приміщення надавача соціальних послуг або місцем перебування чи проживання отримувача соціальної послуги (за потреби).

Законодавством передбачено також консультування за принципом «рівний–рівному», коли консультантом є особа, яка була у подібній життєвій ситуації і має досвід подолання її негативних наслідків. Також консультант може мати однакові соціальні ознаки такі як вік, особливості стану здоров'я, сексуальну орієнтацію, віросповідання, соціально-економічне становище.

Залежно від тривалості надання соціальної послуги розрізняють:

- разове консультування (45–60 хвилин) у разі недоцільності або неможливості продовжувати тривале консультування;
- короткотермінове консультування у вигляді психологічної допомоги (близько 60 хвилин) протягом 3-4 зустрічей;
- середньотривале консультування у вигляді психологічної допомоги (протягом 10–15 зустрічей).

- *Соціальний супровід -*

відповідно ст. 17 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» районні, міські, районні у містах, селищні та сільські центри соціальних служб *забезпечують соціальний супровід* сімей, які потрапили у складні життєві обставини та соціальний супровід прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей опікунів та усиновителів.

Соціальний супровід загалом передбачає довготривалі відносини (до 6-ти місяців з моменту ухвалення відповідного рішення про надання соціальної послуги), коли працівники надавача соціальних послуг регулярно відвідують отримувача соціальної послуги, надають йому психологічну допомогу, оцінюють його потреби, складають, коригують та вносять зміни до плану соціального супроводу тощо. У разі складного випадку соціальний супровід може тривати до 1 року. Однак після завершення соціального супроводу працівники надавача соціальних послуг мають відвідати сім'ю (особу) ще два рази: через 2 тижні та через 1 місяць.

Для прийомної сім'ї та дитячого будинку сімейного типу соціальний супровід є постійним, а для сім'ї опікуна, піклувальника – протягом 1-го року після влаштування дитини під опіку, піклування та протягом року до завершення піклування, а також за поданням відповідної служби у справах дітей у разі потреби.

Також законодавством встановлена частота відвідин. Зокрема, не менше ніж щотижня протягом 1-го місяця перебування дитини в сім'ї; наступні 3 місяці – не менше одного разу на 2 тижні; надалі, протягом першого року функціонування, – за потреби, але не рідше одного разу на місяць; потім – не рідше одного разу на 2 місяці.

- ***Представництво інтересів -***

надається широкому колу суб'єктів у приміщенні надавача соціальних послуг або безпосередньо за місцем фактичного проживання/перебування отримувача соціальної послуги. Також можливі виїзні прийоми надавачів соціальних послуг. ***Правові питання організації її надання регулюються Державним стандартом соціальної послуги представництва інтересів, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 30.12.2015 № 1261.***

Усім отримувачам соціальної послуги надавач соціальних послуг сприяє у забезпеченні доступу до ресурсів і послуг за місцем проживання/перебування, встановленні зв'язків з іншими фахівцями, службами, організаціями, підприємствами, органами, закладами, установами тощо; допомагає у розшуку рідних та близьких, відновленні родинних та соціальних зв'язків; надає допомогу в оформленні або відновленні документів, яка не надається тільки дітям.

Спеціальним представництвом інтересів можна вважати захід щодо сприяння в реєстрації місця проживання або перебування, якого можуть потребувати бездомні особи, особи (сім'ї) з числа національних меншин та особи, які постраждали від торгівлі людьми. Особи, які постраждали від торгівлі людьми, мають право на допомогу у наданні послуг перекладача (для іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах проживають та/або перебувають на території України).

• *Посередництво -*

відповідно до змісту Державного стандарту соціальної послуги посередництва, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 03.06.2024 № 269-Н цю соціальну послугу може потребувати особа (сім'я), окрема соціальна група, яка перебуває у кризовій ситуації, що спричинена різними чинниками. До посередників належать фахівці із соціальної роботи, соціальні працівники та психологи. Посередництво не застосовується у випадку вчинення насильства у сім'ї; торгівлі людьми, жорстокого поводження з дітьми для врегулювання спору між потерпілим та особою, яка вчинила правопорушення.

Різновидом посередництва є медіація, яка передбачає допомогу у вирішенні соціального конфлікту між сторонами (двома або більше), проведення переговорного процесу, опрацювання умов та шляхів розв'язання конфлікту з залученням посередника (медіатора) з метою досягнути згоди для вирішення конфлікту.

Суть послуги: позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, яка відбувається за участі медіатора (медіаторів), та спрямована на попередження виникнення або врегулювання наявного чи ймовірного конфлікту/спору шляхом переговорів. Отримувачами послуги є: вразливі групи населення, особи/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Медіація охоплює два етапи:

- I етап – здійснення посередництва (на цьому етапі медіатор ще не залучається, а соціальна послуга надається посередником);
- II етап – здійснення медіації (медіатор не має права пропонувати учасникам медіації шляхи вирішення конфлікту, оцінювати дії сторін, застосовувати будь-якого роду примус до прийняття певного рішення, підтримувати позицію одного з учасника процесу, консультувати щодо перспектив вирішення спору).

- ***Соціальна профілактика -***

є соціальною послугою (разовою або багаторазовою), яка адресована особам, сім'ям, або групам осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах з різних причин. Згідно положень Державного стандарту соціальної послуги профілактики, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 10.09.2015 № 912 - ***це багаторівневий захід соціальної підтримки, які здійснюється на підставі розробленої профілактичної програми.*** У ній вписаний комплекс профілактичних заходів, який спрямований на попередження певної складної життєвої ситуації, соціальної проблеми.

Рівні надання цієї соціальної послуги:

- рівень громад (йдеться про проведення кампаній за участю медіа, масових заходів для усього суспільства, окремого регіону чи адміністративно - територіальної одиниці);
- рівень групи (у межах певного закладу, організації чи установи);
- індивідуальний рівень (для окремої особи чи її сім'ї).

Місце надання послуги соціальної профілактики не обмежується певним приміщенням, зокрема за місцем проживання особи, заходи соціальної профілактики вживаються також і на вулиці. Забезпечується соціальна профілактика за допомогою таких інструментів як соціальна реклама, та інформаційно-освітні матеріали, лекції, семінари, тренінги тощо.

Вжиття заходів соціальної профілактики спрямоване також на те, щоб обмежити чи зупинити негативні наслідки соціальних явищ чи складної життєвої обставини, у зв'язку з цим повернути соціальну активність отримувача соціальної послуги та звести до мінімуму можливий ризик повтору соціального ризику.

Ступінь розвитку соціальної проблеми або явища зумовлює поділ соціальної профілактики на первинну (несформовані), вторинну (високий ризик їхнього розвитку) та третинну (існують з негативними наслідками).

- ***Натуральна допомога -***

відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги» ***натуральна допомога*** належить до додаткових базових видів соціальних послуг, що виявляється у продуктах харчування, предметах і засобах особистої гігієни, санітарно-гігієнічних засобах для прибирання, засобах догляду, одягу, взуття та інших предметах першої необхідності, організації харчування, забезпеченні паливом тощо.

- ***Фізичний супровід осіб -***

щодо осіб, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, з інтелектуальними, сенсорними, фізичними, моторними, психічними та поведінковими порушеннями.

Суть послуги: надання допомоги при переміщенні у громадських місцях і транспорті для відвідування органів державної влади та місцевого самоврядування, установ, організацій та закладів освіти, надавачів медичних, соціальних та реабілітаційних послуг тощо, купівлі товарів, робіт і послуг, у тому числі заповнення бланків, написання заяв, читання інформації під час такого відвідування, та інше.

Отримувачі даної послуги: особи з інвалідністю, в тому числі: особи з порушенням зору; особи з порушенням опорно-рухового апарату; особи з інтелектуальними порушеннями; особи з психічними порушеннями та поведінковими порушеннями (комбіновані порушення).

Місце надання такої послуги: за місцем перебування отримувача соціальних послуг; поза межами місця проживання та приміщення надавача соціальних послуг.

- ***Переклад жестовою мовою -***

відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги» ***переклад жестовою мовою*** є технічною послугою, яка надається усім безкоштовно, якщо надавачем є заклад (установа) державного чи комунального секторів.

- *Догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних -*

відповідно до Класифікатора соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самотійно їх подолати, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 23.06.2020 № 429, йдеться про забезпечення умов для проживання, наближених до сімейних (забезпечення харчуванням, одягом, взуттям, твердим і м'яким інвентарем, ведення домашнього господарства, організація дозвілля тощо), формування та підтримка навичок самообслуговування, побутових навичок, необхідних для організації самотійного життя; виховання та розвиток індивідуальних здібностей, сприяння в отриманні освітніх, медичних, реабілітаційних і соціальних послуг у відповідних закладах.

- *Супровід під час інклюзивного навчання -*

Державний стандарт соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання, був затверджений наказом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України № 718 23.12.2021. Він застосовується для організації надання соціальної послуги дітям з особливими освітніми потребами, які відповідно до висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, наданого інклюзивно-ресурсним центром, потребують супроводу в закладах дошкільної освіти та закладах освіти, які забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти; здійснення моніторингу та контролю за якістю надання соціальної послуги.

Ця соціальна послуга полягає у залученні асистента для дитини з інвалідністю. Асистент допомагає дитині у самообслуговуванні, підтримує у спілкуванні і комунікаціях (і навіть за допомогою жестової мови), організовує харчування, пересування, забезпечує безпеку та спостереження за станом здоров'я дитини (зокрема прийом ліків), сприяє проведенню дозвілля та організовує її денний відпочинок.

3. Договір про надання соціальних послуг

Договір про надання соціальних послуг укладається письмово (у паперовій або електронній формі з використанням програмних засобів) між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником. Типовий договір про надання соціальних послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Істотні умови договору про надання соціальних послуг:

назва соціальних послуг

умови їх надання та вартість

права, обов'язки та відповідальність сторін

строк дії договору

інші умови, які сторони визнають істотними

Невід'ємною частиною договору про надання соціальних послуг є індивідуальний план надання соціальних послуг. В індивідуальному плані надання соціальних послуг, крім заходів, передбачених у державному стандарті соціальних послуг, зазначаються інші заходи, які потрібно здійснити для надання таких послуг, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальні виконавці.

Надання соціальних послуг, що надаються одноразово, екстрено (кризово) або на підставі рішення про обов'язкове надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм), або в інших випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, здійснюється без укладення договору.

У разі якщо надавач соціальних послуг надає особі одночасно кілька соціальних послуг, укладається один договір про надання соціальних послуг та складається один індивідуальний план надання соціальних послуг.

Продовження строку дії договору про надання соціальних послуг здійснюється за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється не менш як за 30 календарних днів до закінчення строку дії договору, якщо інше не передбачено таким договором.

4. Порядок надання соціальних послуг

Соціальні послуги поділяються на послуги, спрямовані на:

- соціальну профілактику - запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини;
- соціальну підтримку - сприяння подоланню особою/сім'єю складних життєвих обставин;
- соціальне обслуговування - мінімізацію для особи/сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду.

Соціальні послуги за типами поділяються на:

- прості соціальні послуги, що складаються з одного/декількох заходів, які необхідно здійснити для надання таких послуг, та не передбачають постійної та систематичної взаємодії фахівців з отримувачем соціальних послуг. Прості соціальні послуги можуть бути складовою комплексної (складної) послуги;
- комплексні (складні) соціальні послуги, що складаються з сукупності заходів, об'єднаних єдиною метою, у межах яких формується індивідуальний набір таких заходів залежно від потреб отримувача соціальної послуги, який передбачає постійну та систематичну взаємодію фахівців з отримувачем соціальних послуг;
- комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим).

Соціальні послуги залежно від місця надання поділяються на послуги, що надаються:

- за місцем проживання/перебування отримувача соціальних послуг (вдома);
- у приміщенні надавача соціальних послуг:
 - 1.стаціонарно - в умовах цілодобового перебування (проживання) отримувача соціальної послуги із забезпеченням харчуванням та умовами для проживання;
 - 2.напівстаціонарно - протягом визначеного часу доби з умовами для нічного або денного перебування;
- за місцем перебування отримувача соціальних послуг поза межами місця проживання та приміщення надавача соціальних послуг, у тому числі на вулиці та дистанційно (онлайн).

Соціальні послуги залежно від строку надання поділяються на послуги, що надаються:

- екстрено (кризово) - невідкладно (протягом доби) у зв'язку з обставинами, що загрожують життю та/або здоров'ю отримувача соціальних послуг;
- постійно - не менше одного разу на місяць протягом більше одного року;
- тимчасово - не менше одного разу на місяць протягом до одного року;
- одноразово.

Соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державної, комунальної та приватної власності відповідно до державних стандартів соціальних послуг.

У державному стандарті соціальних послуг:

- встановлюються вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальних послуг, зокрема на кожному етапі їх надання;
- визначаються зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальних послуг, показники їх якості.

Надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає такі етапи:

- аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи;
- оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;
- прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї;
- розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг;
- укладення договору про надання соціальних послуг;
- виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг;
- здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості.

Ведення випадку забезпечує соціальний менеджер районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її утворення) ради. За відсутності соціального менеджера районна у містах Києві та Севастополі державна адміністрація, виконавчий орган сільської, селищної, міської, районної у містах (у разі її утворення) ради визначає уповноважену особу для забезпечення ведення випадку.

Звернення про надання соціальних послуг

Підставою для розгляду питання надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів є подання до уповноваженого органу системи надання соціальних послуг (районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад) за місцем проживання/перебування особи:

- заяви особи або її законного представника про надання соціальних послуг;
- звернення, повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг.

У разі звернення особи або її законного представника безпосередньо до надавача соціальних послуг такий надавач зобов'язаний надати їм допомогу в поданні заяви про надання соціальних послуг до уповноваженого органу системи надання соціальних послуг не пізніше наступного робочого дня.

У разі виявлення особи, яка за станом здоров'я не спроможна самостійно прийняти рішення про необхідність надання їй соціальних послуг, заяву про надання соціальних послуг зобов'язані подати законний представник такої особи, орган опіки та піклування або уповноважений орган системи надання соціальних послуг (районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад).

Порядок подання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг визначається Порядком організації надання соціальних послуг.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється шляхом аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим оточенням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюють професіонали та фахівці у сфері надання соціальних послуг. У разі необхідності до оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах залучаються медичні, педагогічні працівники, фахівці у сфері психічного здоров'я, фахівці з реабілітації та інші професіонали і фахівці.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється протягом п'яти робочих днів з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг.

Порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів приймає уповноважений орган системи надання соціальних послуг.

Надання соціальних послуг одноразово здійснюється без прийняття рішення про надання соціальних послуг.

Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг приймається протягом 10 робочих днів з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг екстрено (кризово) приймається невідкладно, не пізніше однієї доби з моменту одержання відповідної заяви, звернення, повідомлення.

Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг не пізніше трьох робочих днів після його прийняття видається або надсилається заявнику. У рішенні про надання соціальних послуг обов'язково зазначаються результати оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах та надавач соціальних послуг. Рішення про відмову у наданні соціальних послуг має бути вмотивованим. Воно може бути оскаржено в адміністративному порядку відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру» та/або до адміністративного суду.

Рішення про обов'язкове надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) приймається стосовно:

- батьків, які не виконують батьківських обов'язків;
- осіб, які вчинили насильство за ознакою статі, домашнє насильство чи жорстоке поводження з дітьми;
- осіб, до яких застосовуються заходи пробації відповідно до закону;
- осіб, яких судом направлено на проходження програми для кривдників;
- в інших випадках, передбачених законом.

Послуги, що надаються екстрено (кризово)

Соціальні послуги надаються екстрено (кризово) у разі наявності загрози життю чи здоров'ю особи або у разі введення надзвичайного чи воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях.

Підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) є акт про надання соціальних послуг, що містить відомості про отримувача та надавача таких послуг, надані соціальні послуги, строки, дати їх надання. Форма акта про надання соціальних послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

У разі прийняття рішення про надання соціальних послуг екстрено (кризово) підтвердний акт про надання соціальних послуг надсилається надавачами соціальних послуг до відповідного уповноваженого органу системи надання соціальних послуг протягом одного місяця з дня надання соціальної послуги.

Відмова та припинення надання соціальних послуг

Підставою для відмови у наданні соціальних послуг є:

- відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї;
- ненадання надавачем соціальних послуг тих соціальних послуг, яких потребує особа.

Підставою для припинення надання соціальних послуг є:

- відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї;
- закінчення строку дії договору про надання соціальних послуг, крім випадків, продовження строку дії договору про надання соціальних послуг здійснюється за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;
- зміна місця проживання/перебування отримувача соціальних послуг, що унеможлиблює надання соціальних послуг;
- невиконання без поважних причин отримувачем соціальних послуг вимог, визначених договором про надання соціальних послуг;
- виявлення/встановлення недостовірності поданих отримувачем соціальних послуг інформації/документів при зверненні за їх наданням, що унеможлиблює подальше надання таких соціальних послуг;
- смерть отримувача соціальних послуг;
- дострокове розірвання договору про надання соціальних послуг за ініціативи отримувача соціальних послуг;
- ліквідація (припинення діяльності) надавача соціальних послуг або припинення надання ним відповідних соціальних послуг.

Не може бути відмовлено у наданні соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, або жорстокого поводження з дитиною.

Не може бути припинено надання соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, або жорстокого поводження з дитиною.

Рішення про відмову у наданні соціальних послуг та припинення надання соціальних послуг надається особі, яка звернулася із заявою про надання соціальних послуг, отримувачу соціальних послуг (або їхнім законним представникам) у письмовій формі (у паперовій або електронній формі з використанням програмних засобів) із зазначенням причини відмови або припинення.

У разі якщо отримувач соціальних послуг без поважних причин не виконує вимоги, визначені договором про надання соціальних послуг, надавач соціальних послуг надсилає отримувачу соціальних послуг або його законному представнику письмове повідомлення (у паперовій або електронній формі з використанням програмних засобів) про дату, з якої буде припинено надання соціальних послуг у разі подальшого невиконання умов договору. У такому разі надання соціальних послуг припиняється не менше ніж через 15 календарних днів з дня надсилання відповідного повідомлення отримувачу соціальних послуг або його законному представнику.

Особи/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або належать до вразливих груп населення, отримувачі соціальних послуг (або їхні законні представники) мають право відмовитися від отримання соціальних послуг, крім випадків, передбачених законом. Заява про відмову від отримання соціальних послуг оформлюється письмово (у паперовій або електронній формі з використанням програмних засобів).